

Latvijas Nacionālais arhīvs publicē Latvijas kinohroniku kolekciju

Latvijas Nacionālais arhīvs no 1. oktobra digitālajā krātuvē www.redzidzirdilatviju.lv atver publiskai apskatei arhīvā uzkrāto Latvijas kinohroniku kolekciju un rosina visus oktobrī atzīmēt Pasaules audiovizuālā mantojuma dienu, ieskatoties un ieklausoties Latvijas vēstures liecībās.

Līdz šim 2020. gads ir bijis ārkārtīgi izaicinošs, jo COVID-19 pandēmija izmainīja mūsu dzīvi. Šajā sociālās norobežošanās laikā, kad liela daļa ierastās dzīves noris attālināti, video un skaņas ieraksti sniedz ne tikai būtiskus pierādījumus mūsu laikmetam, bet arī nodrošina logu uz ār pasauli, mūs informējot un izklaidējot, rādot notikumus un vietas, kuras mēs nevaram apmeklēt klātienē. Audiovizuālā satura loma mūsu dzīvē kļūst arvien nozīmīgāka, jo tas ir veids, kā mēs cenšamies izprast pasauli un sazināties ar līdzilvēkiem.

Katru gadu 27. oktobrī UNESCO aicina atzīmēt Pasaules audiovizuālā mantojuma dienu. Šogad dienas moto ir – Tavs logs uz pasauli. Audiovizuālais mantojums nav abstrakts un tāls jēdziens, tas ir apstādināts laika mirklis, fiksēts notikums, vieta, cilvēki, saglabātas atmiņas. Audiovizuālās liecības kalpo mums kā izklaides, kultūras, zināšanu un arī mūsu atmiņu krātuves, un tās var izstāstīt arī tavu stāstu, tavu patiesību, tavu eksistenci.

Latvijas Nacionālā arhīva Latvijas Valsts kinofotofonodokumentu arhīvs kā viens no lielākajiem Latvijas audiovizuālā kultūrvēsturiskā mantojuma glabātājiem rosina visus atzīmēt Audiovizuālā mantojuma dienu un no 1. oktobra digitālajā krātuvē www.redzidzirdilatviju.lv atver publiskai apskatei visu arhīvā uzkrāto aptuveni 3000 nosaukumu lielo kinohroniku kolekciju, kas veidota laikposmā no 1910. gada līdz 1996. gadam, un ir tematiski bagātākā un visvairāk izmantotā dokumentu kolekcija arhīvā. Vēstot par sava laika aktualitātēm, dažādām politiskās, sabiedriskās un kultūras dzīves norisēm, kinohroniku kolekcija šaurākā nozīmē ļauj iepazīties ar konkrētiem notikumiem, vietām un cilvēkiem, plašākā – apjaust vēsturiskās pārmaiņas, kas 20. gadsimta laikā skārušas Latvijai. Žanriski to veido kinožurnāli, hronikas, dokumentāli kinomateriāli, kuru ilgums kopā ir 450 stundas.

Digitālajā krātuvē apskatei pieejami Latvijas 20. gadsimta 20.–30. gadu ievērojamāko Latvijas kinohroniku veidotāju Arnolda Cālīša (1883–1972), Jāņa Sīļa (1886–1970), Mārtiņa Lapiņa (1873–1954), Eduarda Krauca (1898–1977) kinodarbi. Ar kinožurnālu „Dienas notikumi” 1921. gadā aizsākas regulāru kinohroniku veidošana, kam seko A. Cālīša iknedēļas kinožurnāls „Latvijas filmu hronika” (1922–1928), bet E. Kraucs 1929. gadā sāk uzņemt kinožurnālus „Pēdējā brīdī” un „Latvija hronika”. Iespējams apskatīt 50 dažādus 1920. gadu kinožurnālus, kas saturiski atspoguļo Latvijas valsts pirmās desmitgades sasniegumus, Latvijas Republikas Saeimas atklāšanu, pirmo Valsts prezidentu Jāni Čaksti, augstāko valsts amatpersonu vizītes, valsts svētkus, armijas parādes, dziesmu svētkus, ievērojamu kultūras un sabiedrisko darbinieku portretējumus u. c. norises.

1930. gadu hroniku galvenais veidotājs Latvijā ir Eduards Kraucs. Jau 1931. gadā iznāca viņa pirmā „Latvijas skaņu hronika”, bet laikā no 1934. līdz 1940. gadam E. Krauca veidotā „Latvijas skaņu hronika” iznāca ik nedēļu. Digitālajā krātuvē ir pieejamas vairāk nekā 200 E. Krauca veidotās „Latvijas skaņu hronikas” un citi viņa filmējumi. Vizuālās liecības vēsta par Latvijas kā neatkarīgas valsts attīstību, tautsaimniecības sasniegumiem, kultūru, sportu. Šī perioda hronikas ietver arī Kārļa Ulmaņa autoritārās valdīšanas periodu.

Hronikas atspoguļo arī Latvijas valstiskās neatkarības zaudēšanu 1940. gadā un padomju laika norises 1940.–1941. gadā. Jāmin hronika „Latvijas Tautas Saeimas vēlēšanas”, Pētera Vasaraudža veidotie kinožurnāli „Nedēļas apskats”, kā arī kinožurnāls „Padomju Latvija”.

Nacistiskās Vācijas okupācijas periodu atspoguļo arhīva fondā esošie kinožurnāli no 1942. līdz 1944. gadam – „Ausland Woche”, „Ostland Woche”, „Die Deutsche Wochenschau”.

Arhīvā glabājas vispilnīgākā padomju varas laikā veidoto kinožurnālu „Padomju Latvija”, „Māksla”, „Sporta apskats”, „Pionieris”, „Karavīrs”, „Lauku hronika” u. c. kolekcija, kas

atspoguļo dzīves norises Latvijā no 1944. līdz 1990. gadam. Autoru vidū ir tādi režisori kā Nikolajs Karmazinskis, Aleksandrs Jevsikovs, Hermanis Šuļatins, Irina Masa, Aloizs Brenčs, Laimons Gaigals, Laima Žurgina, Biruta Veldre, Aivars Freimanis, Imants Brils, Andris Rozenbergs, Ansis Epnars, Arnis Akmeņlauks un daudzi citi, kā arī operatori Vadims Mass, Gunārs Bandēns, Valdis Kroģis, Dmitrijs Verhoustinskis, Uldis Brauns, Gvido Skulte, Oļegs Kotovičs, Kalvis Zalcmanis, Ivars Seleckis, Rūta Urbaste, Juris Podnieks, Jānis Celms un vēl daudzi citi. Vidēji 10 minūšu ilgajos kinožurnālos atklājas dzīves norises, sākot ar svarīgākajiem politiskajiem notikumiem un noslēdzot ar kultūras un sporta aktualitātēm. Digitālajā krātuvē var apskatīt vairāk nekā 2100 kinožurnālu „Padomju Latvija”, kas veidoti padomju periodā no 1944. līdz 1988. gadam.

Atmodas periods dokumentēts jau 1980. gadu beigu kinohronikās. Latvijas neatkarības atgūšanas periodu un turpmāko attīstību atklāj 1990.–1996. gada kinožurnāli „Latvijas hronika”, „Gaismēnas”, „Pastarītis”, „Māksla” u. c. Tie vēsta par vēsturiskām manifestācijām Daugavmalā, Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanas deklarācijas pieņemšanu, 1991. gada janvāra barikādēm, 1991. gada augusta notikumiem. Digitālajā krātuvē iespējams iepazīties ar aptuveni 155 kinožurnāliem, kas radīti no 1990. līdz 1996. gadam. Kinožurnālu veidošanas tradīcija Latvijā diemžēl noslēdzas 1996. gadā.

Digitālajā krātuvē publicētā kinohroniku kolekcija digitalizēta ERAF projekta “Kultūras mantojuma satura digitalizācija (1. kārtā)” ietvaros.

Kinohronikas, kuras ir aizsargātas ar autortiesībām, pieejamas apskatei tikai Latvijas teritorijā.

Aicinām ikvienu digitālajā krātuvē www.redzidzirdilatviju.lv skatīties plašo un tematiski daudzveidīgo Latvijas kinohroniku kolekciju, kura paver logu uz mūsu vēsturi tuvā un tālākā pagātnē, ļaujot ieskatīties gan kolektīvos, gan privātos stāstos, kas visi kopā veido mūsu nacionālo kultūras un vēstures mantojumu. Digitālajā krātuvē piedāvājam brīvu pieeju informācijai, iespēju atlasīt interesējošos dokumentus, veidot sarakstus un īpašas dokumentu izlases, kas atbilst katra lietotāja vēlmēm un mērķiem.

Papildu informācija:

Dace Bušante

LNA Latvijas Valsts kinofotofonodokumentu arhīva direktore

29794545

dace.busante@arhivi.gov.lv